

Historien om middelalderen

Historien om middelalderen

Du har sikkert hørt om middelalderen. På Middelaldercentret kan du opleve, hvordan en købstad i Danmark har set ud for over 600 år siden. Husene ser ud som de gjorde dengang, menneskene er klædt på som dengang, og der bliver arbejdet med gamle håndværk. Det er næsten som en tidsrejse.

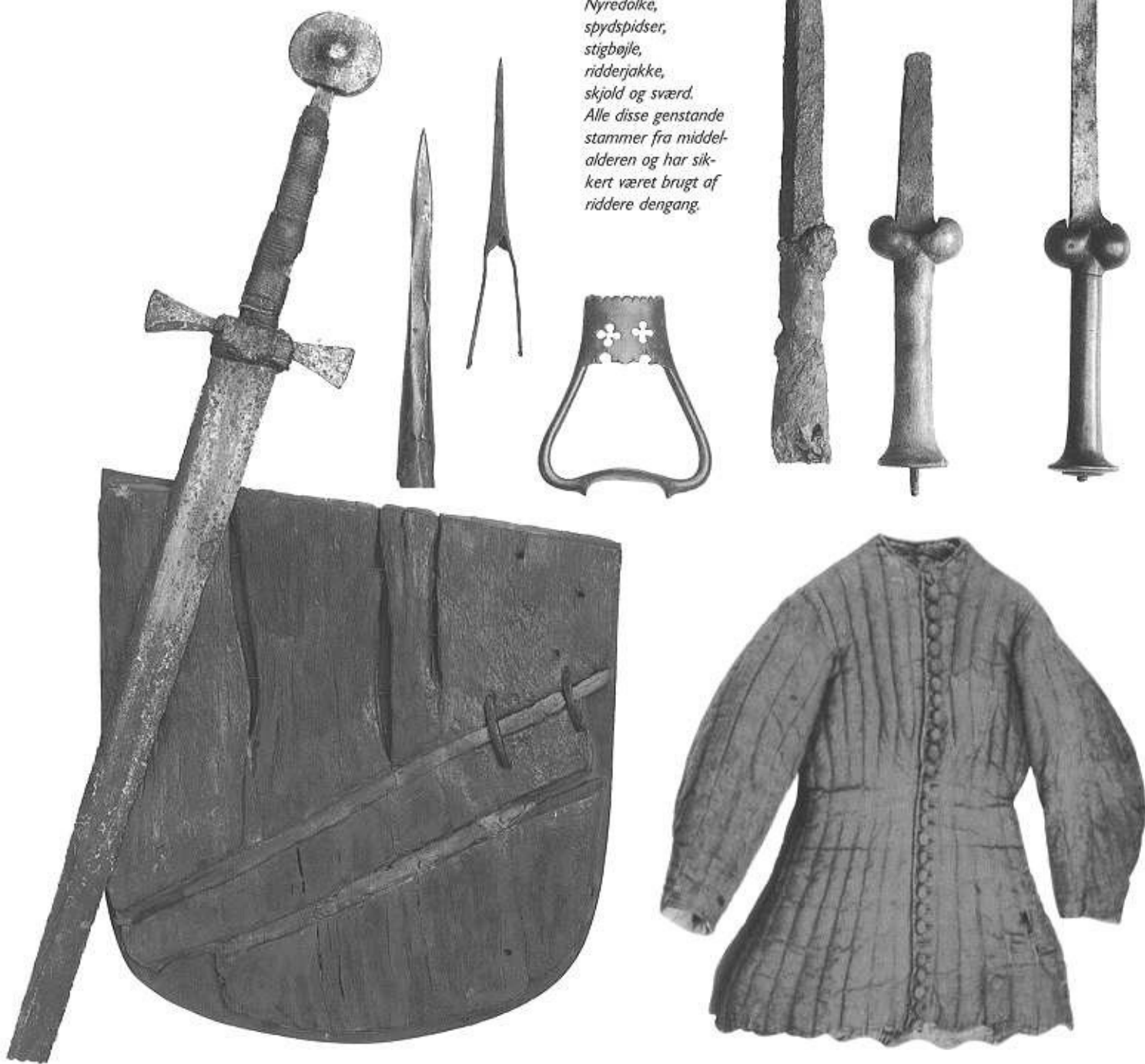
Men har du nogensinde tænkt på, hvordan man finder ud af, hvordan middelalderen var? Hvordan kan vi vide noget om det tøj, man havde på, de huse man boede i, maden man spiste? Man kan jo ikke bare gå hen og spørge nogen fra middelalderen, for de mennesker, der levede dengang, er døde for mange århundreder siden.

Når man ikke har nogen, man kan spørge, må man lede efter spor. Det er faktisk en slags detektivarbejde. Man plejer at kalde sådan nogle historiske spor for kilder, eller kildemateriale.

Der er mange forskellige slags kildemateriale, og mange måder at finde frem til middelalderens historie på. Arkæologer, historikere og kunsthistorikere prøver alle at finde frem til denne historie. De er alle sammen en slags detektiver, som undersøger forskellige historiske spor.

På de næste sider kan du se eksempler på kilder, der fortæller om middelalderens riddere.

Arkæologen

Nyredolke, spydspidser, stigsøjle, ridderjappe, skjold og sværd. Alle disse genstande stammer fra middelalderen og har sikkert været brugt af riddere dengang.

Arkæologerne graver i jorden for at finde ting, som stammer fra middelalderen. De finder måske resterne af et hus, nogle køkkentøj og noget værktøj. Der er tit ikke meget tilbage, men selv om det arkæologerne finder, næsten er rådnet væk, er de meget dygtige til at regne ud, hvordan det har set ud engang. De er også gode til at finde ud af, hvor gammelt det, de finder, er. Et sted finder man måske kun resterne af nogle stolper fra et hus. Så kan man se, hvor stort huset var, men ikke nøjagtigt hvordan det var bygget. Et andet

sted finder man måske andre rester af et hus fra samme tid, og efterhånden prøver man at stykke de forskellige oplysninger sammen, ligesom brikker i et puslespil. Nogle gange ender det med, at arkæologerne finder ud af noget helt sikkert. Andre gange bliver de nødt til at gætte. Men hvis man et sted finder en masse jernspåner og værktøj, som er til at smede med, mon der så ikke har ligget en smedje engang?

Historikeren

“ Og med en ridder vil jeg først begynde. Der var en ridder og det en meget udmærket ridder, som elskede ridderlighed, sandhed og ære, frihed og høflighed, lige fra den tid, han først begyndte at ride ud. Han havde udmærket sig på sin lensherres krigstogter. Og desuden var han mere end nogen anden redet ud på krigstogter, både i kristenheden og i hedenskabets land, og altid blev han æret for sin tapperhed. I Aleksandria var han, da byen blev erobret. Mange gange havde han siddet til bords på ærespladsen frem for alle andre nationer i Preussen. I Lithauen og i Rusland havde han redet mere end nogen kristen mand af hans stand. I Granada og ved belejringen af Algeciras havde han været, og han havde plyndret Banamarin. Ved Ayas var han og ved Attalia da de blev erobret; og i det Store hav havde han været med til mangt et ædelt tagt. Han havde været med i femten grusomme slag og kæmpet for vor tro ved Tlemcen i tvekamp tre gange og hver gang dræbt sin fjende. Denne samme udmærkede ridder havde også engang sammen med herren til Palatien kæmpet mod en anden hedning i Tyrkiet; og bestandig blev han rost frem for alle andre. Men skønt han var tapper, var han også klog og i sin adfærd beskeden som en jomfru. Han brugte aldrig bondske udtryk i hele sit liv, lige meget hvad der så skete. Han var en sand, fuldkommen ædel ridder
Om hans udstyr kan jeg fortælle jer, han havde gode heste, men han var ikke flot klædt. Hans korte tykke frakke var helt plettet af hans rustning. For han var lige kommet fra sin færd, og drog så af sted igen for at påtage sig sin pilgrimspligt. Med ham var hans søn, en ung væbner.

”

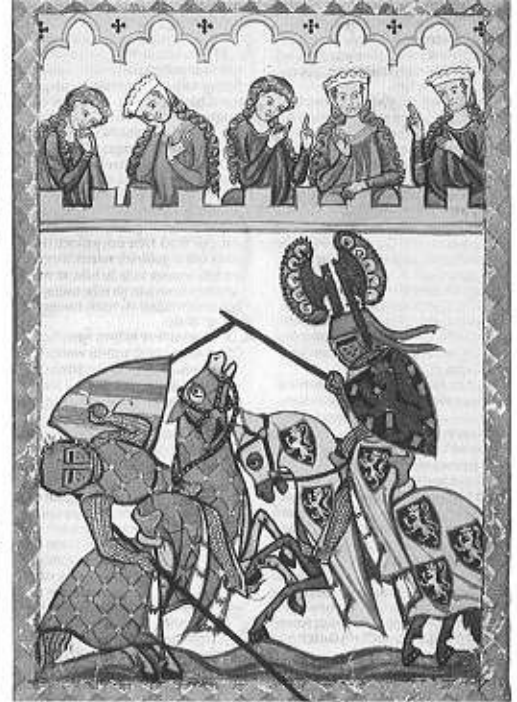
Teksten ovenfor er et citat fra en samling af fortællinger, der hedder *Canterbury Tales*. Fortællingerne blev skrevet af Geoffrey Chaucer, som var fra London og levede i 1300-tallet. Teksten er oversat til dansk af Mogens Carstensen.

Historikerne læser i gamle bøger, som er skrevet helt tilbage i middelalderen. Historikerne læser teksterne grundigt, og sammenligner dem, så de efterhånden finder ud af mere om, hvordan middelalderen var. Teksten ovenfor fortæller om en ridder og hans bedrifter. Når historikeren læser sådan en tekst, kan hun ikke vide, om forfatteren overdriver lidt. Derfor prøver historikeren at læse andre kilder, der også handler om riddere, for så kan hun sammenligne de to tekster. Fortæller de mon det samme? Historikeren må finde ud af, hvilken af teksterne

hun tror mest på, og på den måde finde ud af den mest rigtige historie om ridderen. Historikeren kan få meget ud af at læse alle mulige slags tekster, fra middelalderen. Regnskaber, testamenter eller love kan være gode kilder til at finde ud af, hvordan det var at leve dengang. De fleste af de tekster, vi har fra middelalderen, er skrevet af munke, nonner, adelsfruer eller skrivere ansat hos rige folk. Desværre har vi ikke mange tekster, der er skrevet af almindelige mennesker, for mange af dem kunne jo ikke læse og skrive.

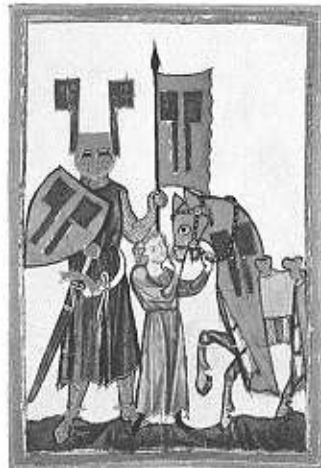
To illustrationer fra Codex Manesse. Det ene billede forestiller en ridder og hans hjælper. Det andet viser to riddere til en turnering med kvinder som tilskuere.

Kunsthistorikeren

Signet fra 1300-tallet, der forestiller en ridder med tøndehjelm.

Et gravmonument fra Roskilde domkirke. Relieffet skal forestille Junker Christoffer i ridderudstyr. Han var søn af Valdemar Atterdag og skulle have været konge i Danmark efter ham. Han døde ung og nåede ikke at blive konge.

Kalkmaleri fra skt. Peders kirke i Næstved. Billedet forestiller Valdemar Atterdag, der var konge i Danmark midt i 1300-tallet. Læg mærke til hans våben og sporerne på hans støvler; han er klædt som en fornem ridder.

Kunsthistorikerne undersøger billeder i stedet for tekster. Billederne kan man finde på kalkmalerier i gamle kirker eller som billeder i bøger. Kunsthistorikeren kan også bruge relieffer, der er udhugget i træ, sten eller ben. Han bruger alle de kilder, der forestiller noget. Når man kigger på kilderne, kan man se, hvordan menneskene i middelalderen så ud i tøjet, og hvad de lavede. Rigtig mange af de kunsthistoriske kilder har med religion at gøre; men der findes også mange kilder, der forestiller rige folk som konger, dronninger eller riddere. Der er også billeder af almindelige folk, der f.eks. er i

gang med deres arbejde. Kunsthistorikerne ved en masse om, hvordan man brugte billeder i middelalderen, og om hvordan man forstår, hvad billederne fortæller. Det er nemlig ikke altid så nemt at vide, hvad billederne forestiller og betyder. Når en af kvinderne, på billedet øverst oppe, hviler hovedet i hånden, hvad tror du så det betyder? Her betyder det nok, at kvinden er ked af det, fordi den ene ridder er hårdt såret. Kvinden yderst til højre peger med to fingre op i luften, mens de andre fingre er foldede. Det betyder, at hun velsigner en af ridderne.

Arkæologen, historikeren og kunsthistorikeren

prøver altså på hver deres måde at opklare hvordan, middelalderen egentlig var. De finder hele tiden nye kilder, der kan lære os endnu mere. Alle gør deres bedste for at finde ud af, hvordan middelalderens historie var. Men selv om man ved meget om tiden, må man altid gætte sig lidt frem. Det er noget af det spændende ved historien.

Historien om middelalderen

Selv om kilderne kan fortælle os meget om middelalderens historie, kunne det alligevel have været rart, hvis man kunne møde et rigtigt middelaldermenneske. Der er meget, man kunne have lyst til at spørge om! Hvad ville du gerne vide om middelalderen, hvis du havde chancen for at spørge et menneske fra dengang?

På Middelaldercentret har vi brugt mange flere kilder end dem, du har set i hæftet her. Vi har også brugt en masse kilder til at finde ud af, hvordan resten af byen skal se ud. Vi lytter til, hvad arkæologerne, historikerne og kunsthistorikerne har fundet ud af, når vi bygger huse, syr tøj, laver værktøj, kokkerer og meget andet.

Alt, hvad du kommer til at se i Middelaldercentrets by, er lavet i nutiden; men det er lavet ud fra den viden, vi har om, hvordan man ville have gjort det dengang.

Når du kommer ned på Middelaldercentret, så læg godt mærke til alle detaljerne i byen. Alt hvad du møder, fortæller dig noget om, hvad vi ved om middelalderens historie.

Hvis du er heldig, kan du komme til at se riddere, når du besøger Middelaldercentret. Vi har brugt kilder, som dem du har studeret i dette hæfte, til at finde ud af, hvordan ridderne skal se ud. Det er fra kilderne, vi ved, hvordan ridderne kæmpede til turneringerne, hvordan deres heste skal pyntes, og hvordan deres våben skal laves. Hvis du kommer til at se en ridder, så prøv at lægge mærke til, om du kan genkende nogle af de ting, du har set i kilderne.

- Bærer han nogle af de våben, som du så, arkæologerne havde fundet?
- Minder hans dragt om dem, du så på kunsthistorikernes billeder?
- Er han lige så modig som i den tekst, historikeren læste?

I kan se på www.middelaldercentret.dk, hvornår der er ridderturneringer, hvis I vil være sikre på at se en ridder. Når der ikke er ridderturneringer, kan I være heldige at se én i byen, måske ridende på sin hest. I kan se nogle af riddernes rustninger beskyttet bag lås og slå i huset på markedspladsen, eller I kan se efter hos smeden, om han er ved at smede nye våben.

Illustrationerne er tegnet af Charlotte Clante.

De arkæologiske kilder: Genstande fra Nationalmuseet. Jakke fra Chartres katedral i Frankrig.

Historiske kilder: Citatet fra Mogens Carstensen og Jørgen Olsens bog *Middelalderliv*, Gyldendal, 1987.

Kunsthistoriske kilder: Segl fra Nationalmuseet. Gravmonument, Roskilde domkirke. Kalkmaleri, skt. Peders kirke i Næstved. Bogillustrationer af riddere fra skriftet *Codex Manesse* fra starten af 1300-tallet, nu på Heidelberg Universitetsbibliotek.

